

12 oktober 2023

Excursie

ORKZ, een samenleving in de stad

De muurschildering laat er geen twijfel over bestaan: dit is het ORKZ!

Ooit gedacht dat je een popconcert kon bijwonen in een ziekenhuis en er ook naar de film kon gaan? In het ORKZ in Groningen kan het! ORKZ deed jarenlang dienst als ziekenhuis. Ook nu is er reuring maar wel van een heel andere orde: in het gebouw van het Oude Rooms Katholieke Ziekenhuis in Groningen wonen sinds 1979 ongeveer 250 bewoners. Het is daarmee de grootste woongemeenschap van Nederland en bovendien één van de oudste. En het draait al jaren succesvol.

Dat was voor Cooplink en ZorgSaamWonen genoeg reden om naar het hoge noorden af te reizen om deze plek aan geïnteresseerden uit het hele land te laten zien. Dus organiseerden we op 12 oktober een excursie naar dit iconische project. Het historische complex behelst vele woonruimtes, maar ook ateliers, werkplaatsen en oefenruimtes. En er is een bioscoop, concertzaal, expositieruimte en kroeg te vinden. Ook is er een dagcafé met een uitgebreide keuken waar bewoners samen kunnen eten. En vergeet ook de gemeenschappelijke tuinen niet. Kortom, het ORKZ is met recht een samenleving in de stad. En ook buurtbewoners vieren daar nog weleens een feestje.

Het ORKZ als Rooms-Katholiek ziekenhuis

Bernard Smits, één van de oprichters van kennisnetwerk Cooplink, laat zien dat het ORKZ niet het enige voorbeeld van deze samenlevingsvorm is. Weliswaar minder groot en uitgebreid dan het ORKZ maar er zijn zeker meer bijzondere voorbeelden te vinden. Wat dacht je van De Wolfswaard in Wageningen? Hier wonen sinds 1987 mensen samen. Het heeft net als het ORKZ een geschiedenis in de kraakbeweging. Extrapool uit 1990 in Nijmegen is eveneens een opvallend woonwerkpand, een broedplaats voor creatieve bewoners. Zo zijn er meer woonprojecten in het land die aan het ORKZ doen denken zoals Hotel Bosch en Casa de Pauw in Arnhem, De Paap in Den Bosch en het Poortgebouw in Rotterdam. Zij hebben allemaal een verleden in de kraakbeweging, zijn gevestigd in historische panden en de bewoners wonen, werken en leven samen. Samen vormen ze samenlevingen in het klein.

De gevelsteen herinnert aan de kraakgeschiedenis

Bernard vertelt de aanwezigen de voordelen van het collectief wonen: het voorkomt en vermindert eenzaamheid en het zorgt voor betere betaalbaarheid. Ook draagt het bij aan duurzaamheid. “Hier staan geen 250 wasmachines. Je deelt voorzieningen en bespaart daarmee spullen, kosten, energie en ruimte.” Nog een voordeel is dat het bijdraagt aan de krapte op de woningmarkt omdat het de aanwezige ruimte beter gebruikt. Hier vind je geen ongebruikte woonruimte zoals bij al die grote gezinswoningen waar de kinderen het huis uit zijn. “En het geeft vooral zorgzame, betrokken en blijde bewoners”, zegt Bernard.

De mogelijkheden in zo'n groot complex zijn eindeloos

Dat herkent Everto helemaal. Hij is al 17 jaar zo'n blijde en betrokken bewoner. “Toen ik hier net kwam woonde, werd ik ziek. Mijn medebewoners zorgden goed voor me. Toen ik weer beter was, ben ik actief geworden. Ik ben allerlei technische klusjes gaan verrichten.” Everto heeft veel geleerd van het wonen op het ORKZ. Dat is weer zo'n voordeel van gemeenschappelijk wonen. Je kunt je talenten op allerlei manieren ontdekken en inzetten. Hij heeft zelfs een hot tub gebouwd in de oude stoomketelruimte waar iedereen gebruik van kan maken. “Kijk, daar is de bibliotheek van een oude bewoner. Hij was natuurkundige en liet zijn boeken achter. Ik lees regelmatig zijn boeken. Ze helpen me bij technische vraagstukken.”

Een bijzonder sfeervolle bar waar bewoners elkaar ontmoeten

Everto is nauw betrokken bij de bar die zich beneden in het pand bevindt. Daar is een prachtige ruimte waar optredens plaatsvinden. “De muzikanten vinden de akoestiek geweldig. Ze krijgen ook altijd de geluidsopnames mee. Dus komen ze graag spelen.” De bar is nu zo'n drie keer per week open. Iedereen is er welkom. Het is een begrip in de stad.

De monumentale voorgevel is lastig te verduurzamen

De oudste bewoner van het ORKZ is 70 en de jongste is 0 jaar. De wachtlijst telt zo'n twintig personen. Kandidaten moeten zich maandelijks herinschrijven en zo laten weten dat ze nog interesse hebben. De motivatiebrieven worden bewaard en als er plek is, kijken de bewoners van een afdeling met elkaar wie ze uitnodigen voor een hospiteeravond. Het complex is zo groot dat het ingedeeld is in 'afdelingen'. Dat verwijst nog naar de afdelingen van het ziekenhuis. "Iedere afdeling heeft een eigen sfeer", vertelt Fiona. Zij woont er inmiddels ruim 11 jaar. "Iedereen denkt dat hier veel studenten wonen, maar dat valt eigenlijk best mee." Fiona is er trots op dat de logeerruimtes die er zijn onder andere gebruikt worden om onderdak te bieden aan vluchtelingen. Dat is één van de manieren waarop de bewoners gezamenlijk een concrete bijdrage leveren aan een betere samenleving.

Bewoners schrikken niet terug voor onderhoud aan complexe installaties

De groep staat voor uitdagingen. Vooral op het gebied van onderhoud en verduurzaming moet er veel gebeuren. Momenteel wordt er nagedacht om een deel van deze taken aan de corporatie Nijestee over te laten. Deze corporatie is eigenaar van het complex. Daar merken de bewoners over het algemeen weinig van omdat ze het meeste zelf regelen. Dat bevalt uitstekend en past bij de visie van de bewoners rondom zelfwerkzaamheid. "Toch merken we dat sommigen, vaak jongere bewoners of degenen met een gezin, onvoldoende tijd hebben en het juist makkelijk vinden om sommige klussen uit te kunnen besteden. Maar de meningen zijn hierover nog verdeeld", vertelt Evert. Een kleine groep kent het gebouw door en door, zoals hijzelf. Fiona merkt op dat sommige mensen moeite hebben om dingen uit handen te geven. "Het vertrouwen om los te laten, moet nog groeien."

Mede dankzij de aanwezigheid van eigenaar Nijestee vond een levendig gesprek met de bewoners plaats

Aan het eind van de excursie was er gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan. Bewoners van het ORKZ, opbouwwerker Evert en medewerkers van Nijestee en de gemeente Groningen vertelden aan de deelnemers over hun inspanningen om tot een plan van aanpak te komen voor het ORKZ.

De beoogde veranderingen duren lang bij zo'n grote groep. Ach, ze hebben de tijd. Het gebouw laat zien dat het de tand des tijds goed kan doorstaan. In al die jaren is er veel tot stand gebracht en telkens opnieuw is het gelukt om het een bruisend geheel te laten zijn. "De groep heeft veel energie en creativiteit getoond, ontzettend veel maatschappelijke waarde opgebouwd en door de jaren heen veel veerkracht laten zien", aldus Bernard. Wij hebben er als bezoekers alle vertrouwen in dat er een mooie toekomst voor het ORKZ is weggelegd!

Meer info:

<https://www.orkz.net/nl>

<https://www.zorgsaamwonen.nl/>

<https://www.cooplink.nl/>

12 oktober 2023,

Yvonne Witter (ZorgSaamWonen) & Bernard Smits (Cooplink)